

здійснюється провадження, на розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні».

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : проект Закону України від 20 квіт. 2018 р. № 7279-д. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63928.

2. Висновок КМЄС щодо законопроектів №7279 та №7279-1 про кримінальні проступки : від 28 лют. 2018 р. № 2018-EUAM-0433. URL: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/uploads/documents/32013.pdf>.

Дударець Руслан Миколайович,

заступник начальника Головного слідчого управління Національної поліції України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ОТРИМАННЯ ВИСНОВКУ СПЕЦІАЛІСТА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

Одним із нововведень Закону України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (далі – Закон) є право спеціаліста надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі у випадках, передбачених частиною третьою статті 214 КПК України (пункт 7 частини четвертої статті 71 (Спеціаліст) КПК України), та дозволяється для досудового розслідування кримінальних проступків отримувати висновок спеціаліста, що має відповідати вимогам висновку експерта стаття 300 (Слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії та інші дії під час досудового розслідування кримінальних проступків) КПК України в редакції Закону.

Відповідно до частини третьої статті 214 (Початок досудового розслідування) КПК України для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути: 1) відібрано пояснення; 2) проведено медичне освідчування; 3) отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 4) вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речей і документів, що є безпосереднім предметом

кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

Також Законом передбачено доповнення статтею 298-1 (Процесуальні джерела доказів у кримінальних проступках) КПК України, якою передбачається, що процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених у статті 84 цього Кодексу, також є пояснення осіб, результати медичного освідчування, висновок спеціаліста, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.

Постає ряд питань щодо вимог до висновку спеціаліста, встановлення відповідальності спеціаліста, відшкодування витрат для здійснення висновку спеціаліста до внесення відомостей про кримінальний проступок до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

При цьому слід відзначити, що самим Законом будь-які зміни з метою врегулювання вказаних питання, у тому числі до Закону України «Про судову експертизу» не пропонуються.

По-перше, питання щодо відшкодування витрат на проведення досліджень і обстежень, надання висновку спеціаліста працівниками державних спеціалізованих установ та визначення джерела фінансування для компенсації витрат, пов'язаних із залученням спеціалістів органами дізнання для надання висновків під час з'ясування обставин учинення кримінального проступку, необхідно внести відповідні зміни.

Відповідно для вирішення питання щодо відповідності висновку спеціаліста до висновку експерта потребують врегулювання норми КПК України та КК України в частині несення спеціалістом відповідальності, установлені законом за завідомо неправдивий висновок, відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків у суді, невиконання інших обов'язків. У зв'язку з цим необхідно доповнити КПК України та КК України нормами, якими передбачити положення про відповідальність спеціаліста за завідомо неправдивий висновок, відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків у суді, невиконання інших обов'язків (стаття 72 (Відповідальність спеціаліста) КПК України) з унесенням відповідних змін до статей 384 та 385 КК України.

Одночасно потребує вирішенню питання щодо передбачення кримінальної відповідальності осіб за перешкоджання прибуттю спеціаліста до суду, органів досудового розслідування, тимчасових слідчих та спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, примушування його до відмови від давання показань чи висновку, а також до давання завідомо неправдивих показань чи висновку шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням його майна чи майна його близьких родичів або розголошення відомостей,

що їх ганьблять, або підкуп спеціаліста з тією самою метою, та погрозу вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання чи висновок (стаття 386 КК України).

По-друге, запровадження новели Закону щодо можливості отримання висновку спеціаліста як до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку (пункт третій частини третьої статті 214 КПК України), так і в ході досудового розслідування, потребує врегулювання ряду питань шляхом унесення відповідних змін до Закону України «Про судову експертизу».

Так, проведення спеціалістом обстежень чи досліджень об'єкта в частині встановлення обставин учинення кримінальних проступків може спричинити пошкодження або втрату його властивостей, і в подальшому результати проведеної судової експертизи можуть відрізнятись (бути неточними) або взагалі її проведення буде неможливе.

Для врегулювання вказаного питання є необхідним доповнення статті 5 (Максимальне збереження об'єктів дослідження) Закону України «Про судову експертизу» після слова «експертиз» словами «(обстежень і досліджень)».

Аналогічне доповнення пропонується застосувати в статтях 71 (Підстави проведення судової експертизи) та 10 (Особи, які можуть бути судовими експертами) Закону України «Про судову експертизу» з метою визначення підстав для отримання висновку спеціаліста за результатами обстежень і досліджень при з'ясуванні обставин учинення кримінального проступку та можливості залучення судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ до проведення обстежень і досліджень.

По-третє, потребує уточнення коло суб'єктів судово-експертної діяльності під час застосування вказаного Закону матиме місце збільшення кількості об'єктів, що надходитимуть спеціалістам на дослідження та обстеження, і, як наслідок, зросте навантаження на державні спеціалізовані установи, які здійснюють судово-експертну діяльність у кримінальному провадженні, що для своєчасного та фахового надання висновків спеціалістами потребуватиме розподілу на їх територіальні філії та експертні установи комунальної власності.

З метою врегулювання цього питання потребує внесення зміни стаття 7 (Суб'єкти судово-експертної діяльності) Закону України «Про судову експертизу».

По-четверте, одним із найважливіших є питання джерел компенсування витрат, пов'язаних із залученням спеціаліста для з'ясування обставин учинення кримінального проступку та проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами в кримінальних провадженнях за дорученням дізнавача. Так, частиною

другою статті 122 (Витрати, пов'язані із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів) КПК України визначено, що залучення стороною обвинувачення експертів спеціалізованих державних установ, а також проведення експертизи за дорученням слідчого судді або суду здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим установам з Державного бюджету України.

Відповідно до частини другої статті 15 (Фінансування судово-експертної діяльності) Закону України «Про судову експертизу», проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами в кримінальних провадженнях за дорученням слідчого, прокурора, суду та в справах про адміністративні правопорушення здійснюється за рахунок коштів, які відповідно до цільового призначення виділяються цим експертним установам з Державного бюджету України. Частинами шостою і сьомою статті 15 Закону України «Про судову експертизу» встановлено, що проведення інших експертних досліджень і обстежень державними спеціалізованими установами здійснюється за рахунок замовника. Державні спеціалізовані установи виконують інші роботи на договірних засадах.

Така практика визнана успішною в різних європейських країнах. Зокрема, у Чеській Республіці розслідування злочинів покладається на «поліцейських в уніформі» Спеціально уповноважені поліцейські розслідують нетяжкі злочини за спрощеною процедурою. Так, главою 9 (Процедура до ініціювання кримінального розслідування) КПК Республіки Чехія в статті 158 (Орган поліції зобов'язаний, виходячи зі своїх власних) визначено, що орган поліції зобов'язаний, виходячи зі своїх власних висновків/відкриттів, кримінальних заяв та ініціатив від інших осіб та органів, що містять інформацію про підозру в учиненні кримінального злочину, здійснити всі необхідні розслідування та вжити заходів для виявлення фактів, що вказують на те, що було дійсно вчинено кримінальний злочин, та спрямованих на виявлення правопорушника/злочинця. Орган поліції повинен надіслати копію протоколу державному прокуророві протягом 48 годин після ініціювання кримінального провадження. Якщо існує небезпека затримки, органполіції може скласти протокол після здійснення необхідних термінових та неповторних дій. Орган поліції повинен зібрати необхідні докази та необхідні пояснення та зберігати сліди кримінального злочину для з'ясування та перевірки фактів, що свідчать про вчинення кримінального злочину. З цією метою орган поліції має право:

- вимагати пояснення від фізичних та юридичних осіб та державних органів;

- вимагати від компетентних органів професійних пояснень та, якщо це необхідно для оцінки цього питання, також експертні висновки/думки;
- проводити експертизу предметів і місця злочину;
- вимагати проведення аналізу крові або інших подібних дій, включаючи збір необхідного біологічного матеріалу;
- здійснювати аудіо- та відеозапис осіб, брати відбитки пальців, проводити тілесні обстеження;
- затримувати підозрюваного;
- приймати рішення та вживати заходів;
- виконувати термінові або неповторні дії, якщо їх виконання не належить до компетенції іншого органу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України прийнятий Верховною Радою України від 13.04.2012 №4651-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-XII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
3. Zákon č. 141/1961 Sb. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

Жеребко Олександр Іванович,

завідувач відділу нормативно-методичної діяльності та стандартизації лабораторії організації наукової, методичної діяльності, нормативного забезпечення та міжнародного співробітництва Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України, кандидат юридичних наук

ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

19 квітня 2019 року Президент України підписав Закон України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [1].

За новим кримінальним законом кримінальний проступок є одним із видів кримінального правопорушення, за вчинення якого передбачено кримінальну відповідальність.

Відповідно до вказаного Закону пропонується викласти ч. 2 ст. 12 Кримінального кодексу України [2] в наступній редакції «Кримінальний проступок – це Кримінальним проступком є